

Trafikskadenämnden

Protokoll fört vid möte med Trafikskadenämndens råd den 28 september 2020

Närvarande

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

---

1 §

Mötet öppnas

Ordföranden förklarar rådsmötet öppnat och hälsar de närvarande välkomna.

2 §

Dagordningen

Dagordningen fastställs.

3 §

Justeringsmän

[Redacted] och [Redacted] utses till justeringsmän.

4 §

Anmälan av övriga frågor

Inga frågor anmäls.

5 §

Rapport från arbetsgruppen om översyn av förbehåll

██████████ redovisar innehållet i promemorian ”Rapport från 2019 års arbetsgrupp för översyn av förbehåll”, bilaga 1.

Efter diskussion **beslutar** rådet i enlighet med förslaget.

6 §

Referat – handlägningsrutiner och beslut

██████████ redovisar förslaget till ny rutin för hantering av referatförslag och beslut om referat, bilaga 2 och 2.1.

Efter diskussion **beslutar** rådet i enlighet med det justerade förslaget.

7 §

Tilläggsdirektiv till arbetsgruppen om barnskador

██████████ redovisar innehållet i promemorian ”Förslag till rådet att låta arbetsgruppen för inkomstförlustberäkning i barnskadefall återuppta sitt arbete”, bilaga 3 och 3.1.

Efter diskussion **beslutar** rådet i enlighet med förslaget.

8 §

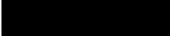
Frågor om ledamöter i nämnden under 2021-2022

██████████ redovisar ett förslag på vilka organisationer som kan nominera representanter för konsumenterna, antalet konsumentrepresentanter och fördelningen av dem mellan organisationerna samt antalet vice ordförande, bilaga 4 och 4.1.

Efter diskussion **beslutar** rådet i enlighet med förslaget.

9 §

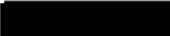
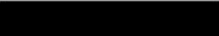
Förslag till Finansinspektionen om förordnande av vice ordförande och representanter för konsumenterna

 redovisar de förslag till vice ordförande och representanter för konsumenterna som ledamotsgrupperna har beslutat om och föreslår att rådet förordar att dessa förordnas av Finansinspektionen som ledamöter i nämnden för perioden 2021-2022, bilaga 5 och 5.1-5.4.

Efter diskussion **beslutar** rådet i enlighet med förslagen.

10 §

Information från kansliet

 och lämnar den information som framgår av bilaga 10.

11 §

Rådets sammanträden under 2021

Rådet kommer att sammanträda den 15 mars, 7 juni, 27 september och 29 november 2021.

12 §

Övriga frågor

Inga övriga frågor behandlades.

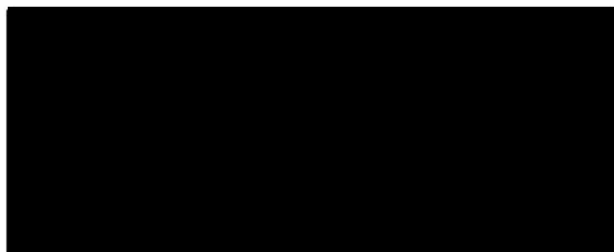
13 §

Mötet avslutas

 tackar de närvarande och förklarar rådsmötet avslutat.

_____

Stockholm den 28 september 2020

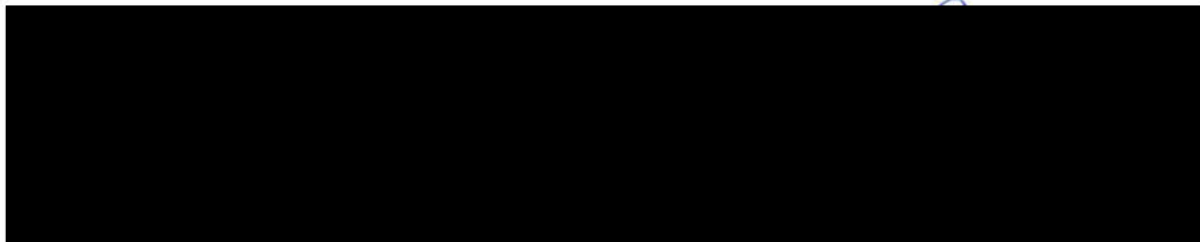

Justeras:

Stockholm den 12/10-20

Stockholm den

Stockholm den

Till

Trafikskadenämnden och Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd

Rapport från 2019 års arbetsgrupp för översyn av förbehåll

Arbetsgruppen

Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd (APN) och Trafikskadenämnden (TSN) beslutade den 7 oktober 2019 att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att göra en allmän översyn av rätten till/möjligheten att lämna förbehåll i ersättningsärenden till följd av en trafikolycka eller en ansvarsskada.

Arbetsgruppens uppdrag har konkret varit att besvara följande frågor.

- På vilket sätt skiljer sig rätten till omprövning enligt skadeståndslagen från möjligheten att lämna förbehåll i nämndernas ärenden? Genom förbehåll brukar lagens väsentlighetskrav tas bort. Har nämnderna egentligen någon möjlighet/rätt att åsidosätta det kravet?
- Finns det – eller bör det finnas – något utrymme över huvud taget för nämnderna att lämna förbehåll vid sidan av skadeståndslagens bestämmelser?
- Har försäkringsbolagen någon praxis angående när förbehåll lämnas? Har praxis ändrats efter lagändringen 2002?
- Hur ser TSN:s och APN:s praxis ut i frågor om förbehåll? Har praxis ändrats efter 2002?
- Hur ska risker för framtida försämringar i hälsotillståndet hanteras? Andra möjligheter än att lämna förbehåll bör övervägas, t.ex. särskild ersättning för försämringsrisken eller försäkringslösningar (jfr ögonskadegarantin).

Arbetsgruppen har varit oförhindrad att ta upp även andra frågor som kan vara av intresse inom området.

Arbetsgruppens direktiv, se [bilaga 1](#).

[Redacted] (bolagsrepresentant),
[Redacted] (konsumentrepresentant) och [Redacted] (sekreterare).

Arbetsgruppen har sammanträtt fyra gånger. Underlagsmaterial har inhämtats från nämndernas kanslier och från ett antal försäkringsbolag.

Utgångspunkter

En utgångspunkt i diskussionen rörande omprövning av ett fastställt skadestånd är principen att en dom som har fått laga kraft har rättskraft och inte kan ändras. Trots denna princip kan en dom ändras genom extraordinära rättsmedel, främst resning och klagan över domvilla, men det kan ske bara undantagsvis. På motsvarande sätt gäller enligt regeln *pacta sunt servanda* (avtal ska hållas) att ett skadestånd som har fastställts i försäkringsbolagens skadereglering inte kan ändras utan stöd i avtalet mellan bolaget och den skadelidande. Endast undantagsvis kan ändrade förutsättningar föranleda ändring i ett avtal, t.ex. med stöd av 36 § avtalslagen.

Ambitionen vid personskadereglering på skadeståndsrättslig grund är att ersättningen ska motsvara den verkliga förlusten. När en personskada regleras kan många gånger förutses att det finns en risk för att förhållandena kommer att ändras så att det påverkar förlusten. Olika metoder har använts för att komma till rätta med de problem som detta medför. Ett sätt är att göra undantag från principerna om rättskraft och avtalsbundenhet så att den skadelidande förbehålls en rätt att få ersättningen omprövad för det fall att risken förverkligas. Lagreglerade undantag från principerna finns i 5 kap. 5 § skadeståndslagen. Undantag därutöver har förekommit i praxis.

Arbetsgruppens uppdrag är att överväga om, och i så fall i vilken utsträckning, det fortsättningsvis i skaderegleringspraxis bör lämnas förbehåll om rätt till omprövning utöver den lagstadgade omprövningsrätten. Uppdraget är inriktat på situationer där ändrade förhållanden kan medföra att den skadelidandes ekonomi försämras. Enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen kan ersättning som har fastställts i form av engångsbelopp inte sänkas. Någon inskränkning i den regeln har gruppen inte övervägt.

Den historiska bakgrunden

Bestämmelser angående omprövning av skadestånd för inkomstförlust och förlust av underhåll vid väsentligt ändrade förhållanden infördes i skadeståndslagen 1976.

Dessförinnan var det praxis i försäkringsbranschen att skadestånd omprövades vid väsentligt ändrade medicinska förhållanden. Denna praxis omfattade samtliga kategorier av ersättning, såväl ersättning för inkomstförlust och förlust av underhåll som ersättning för kostnader och ideell skada. Branschens praxis var så allmänt vedertagen att Trafikskadenämnden betraktade den som en sedvanerätt. Sedan bestämmelsen om omprövning i 5 kap. 5 § skadeståndslagen trätt i kraft den 1 januari 1976 intog försäkringsbolagen ståndpunkten att frånvaron av en lagreglerad omprövningsrätt beträffande ersättning för kostnader och ideell skada

medförde att också den tidigare sedvanerättsligt grundade omprövningsrätten hade upphört. Detta synsätt godtogs av Trafikskadenämnden och Ansvarsförsäkringens personskadenämnd. Nämnderna föreslog dock ibland att den skadelidande skulle förbehållas rätt till omprövning av sådan ersättning. (Se SOU 1995:33 s. 161.)

I förarbetena till 1975 års lagstiftning (prop. 1975:12 s. 117 f.) anfördes följande.

Inom processrätten gäller att ett domstolsavgörande i princip inte kan ändras på annat sätt än genom överklagande till en högre instans. Enligt 17 kap. 11 § rättegångsbalken vinner ett avgörande rättskraft, om det inte överklagas inom föreskriven tid eller om det meddelas i högsta instans. Därefter kan det angripas endast på extraordinär väg, dvs. genom resning eller besvär över domvilla. Dessa regler har ansetts innebära att skadestånd som fastställts genom ett rättskraftigt avgörande inte kan ändras på ordinär väg genom prövning i en ny rättegång, även om avgörandet vilar på antaganden om den framtida utvecklingen som sedermera visar sig vara felaktiga. Däremot torde resning kunna tillgripas, om de inträffade nya omständigheterna sannolikt skulle ha lett till annan utgång i den första rättegången (se härom SvJT 1974 s. 687). Ansökan om resning skall göras inom ett år sedan sökanden fick kännedom om dessa nya omständigheter. Sådan ansökan görs hos högsta domstolen. Beviljas resning, skall målet tas upp på nytt av den domstol som sist dömde i målet.

När skadeståndet fastställts som livränta har det i rättspraxis förekommit att den skadelidande i vissa särskilda fall - nämligen då skadans omfattning inte har kunnat slutligt avgöras vid prövningstillfället - getts en möjlighet att i mån av behov få ersättningsfrågan omprövad vid domstol. Den första domen innehåller då ett förbehåll för den skadelidande om rätt att framdeles föra talan om ändring av livränta. Förbehåll av detta slag, som också kan meddelas till förmån för den skadeståndsskyldige, torde framför allt komma till användning vid skador som drabbar barn och unga personer. I dessa fall kan det nämligen vid tiden för prövningen vara praktiskt taget omöjligt att bedöma de framtida skadeföljderna. Att döma av tillgängliga rättsfall förekommer sådana förbehåll ganska sällan. Beträffande skadestånd som fastställts i form av engångsbelopp saknas helt exempel på att förbehåll av detta slag har medgetts.

När ett skadestånd har fastställts på annat sätt än genom rättegång, dvs. när det grundar sig på en överenskommelse mellan den skadeståndsskyldige och den skadelidande, saknas rättslig möjlighet att få till stånd en omprövning vid ändrade förhållanden i framtiden. Möjligen skulle avtalet i vissa fall kunna jämkas med stöd av avtalsrättsliga principer om verkan av brist i de förutsättningar som avtalet bygger på. Veterligen finns dock inte något prejudicerande rättsfall där denna fråga har prövats. Däremot förekommer det att försäkringsbolagen i sin skaderegleringspraxis medger vissa möjligheter till omprövning, om det har inträffat en väsentlig medicinsk försämring. Framför allt är detta inte ovanligt när skadeståndet har fastställts som livränta.

Enligt kommittén saknas anledning att medge omprövning i ordinär rättegång av skadestånd för framtida inkomstförlust som har fastställts i form av ett engångsbelopp. Däremot anser kommittén att skadestånd för framtida inkomstförlust som utgår som livränta bör kunna omprövas vid ändring i de förhållanden av medicinsk eller annan art som har lagts till grund för prövningen. Sådan omprövning bör dock få ske endast i mycket angelägna situationer. Omprövningsmöjligheten skall enligt kommitténs förslag bara vara en yttersta utväg för livräntetagaren i sådana fall när det är uppenbart att det på grund av skadan har inträtt en väsentlig och bestående ändring i hans medicinska status eller arbetsförhållanden.

Remissinstanserna delar allmänt kommitténs uppfattning att en ekonomisk invaliditetsbedömning förutsätter en möjlighet att ompröva skadeståndet vid ändrade förhållanden. Från några håll betonas dock att omprövning bör kunna ske endast i rena undantagsfall. Ett flertal andra remissinstanser menar däremot att möjligheterna till omprövning inte bör vara så begränsade som kommittén har föreslagit. Av dessa remissinstanser anser några, bl. a. LO, Sveriges advokatsamfund och Folksam, att omprövning bör kunna ske även när skadeståndet har fastställts i form av ett engångsbelopp.

En dom på skadestånd för framtida inkomstförlust grundar sig, som jag tidigare har nämnt, på antaganden om den framtida utvecklingen som ofta måste bli tämligen osäkra. Om denna utveckling tar en annan riktning än som förutsattes vid tidpunkten för domen, kan en fortsatt tillämpning av domen många gånger leda till obilliga resultat för antingen den skadeståndsskyldige

eller den skadelidande. Principen om domars rättskraft kan därför inte åberopas med någon större styrka när det gäller skadestånd för inkomstförlust. Visserligen torde den som vill få till stånd en ändring av domen i vissa fall kunna begagna sig av utvägen att ansöka om resning. Men det är ett omständligt förfarande, som enligt min mening inte lämpar sig särskilt väl för dessa fall.

Beträffande skadestånd som utgår som livränta ligger det nära till hands att jämföra med ett annat slags periodiska förpliktelser, nämligen underhållsbidragen på familjerättens område. Också när dessa bidrag fastställs måste en framtidsbedömning göras. Trots att denna bedömning inte inrymmer lika många osäkerhetsmoment som föreligger vid bestämmandet av en skadeståndslivränta, särskilt när skadeståndet skall bestämmas efter den ekonomiska invaliditeten, har bestämmelser meddelats om omprövning av underhållsbidragen i vissa fall. Enligt dessa bestämmelser kan domstol, utan hinder av vad som tidigare bestämts genom dom eller avtal, förordna annorlunda när väsentligen ändrade förhållanden påkallar det. De skäl som har föranlett uppställandet av dessa bestämmelser gör sig gällande med ännu större styrka i de fall när en skadeståndslivränta fastställs på grundval av en individuell bedömning av de framtida skadeföljderna och utvecklingen i övrigt. En motsvarande omprövningsmöjlighet vid väsentligt ändrade förhållanden bör därför införas för dessa fall. Denna möjlighet bör framför allt kunna utnyttjas för att korrigera en livränta som har blivit för låg. En omprövning bör dock kunna ske även i sänkande riktning. Liksom kommittén förutsätter jag emellertid att detta kommer att ske bara i mera sällsynta fall.

Förhållandena är inte helt likartade när det gäller skadestånd som har fastställts i form av ett engångsbelopp. Denna form har ofta valts för att skadeståndsfrågan skall bli slutligt reglerad i ett sammanhang, och parterna har i regel inrättat sig efter detta. Det ligger i sakens natur att engångsbelopp på grund härav mera sällan kommer i fråga när den framtida utvecklingen är osäker och att, när engångsbelopp väljs, det därför i regel inte föreligger något behov av omprövning. Det kan emellertid inte uteslutas att oväntade förändringar ändå kan komma att inträffa. Det skulle i vissa fall kunna te sig stötande, om den som en gång har fått ett engångsbelopp i så fall skulle vara utesluten från ytterligare ersättning som han skulle ha kunnat få, om han från början hade erhållit en livränta. Härtill kommer, som tidigare nämnts, att en möjlighet till omprövning beträffande livränta men inte beträffande engångsbelopp kan tänkas föranleda den skadelidande att begära livränta också när ett engångsbelopp från andra synpunkter skulle vara fördelaktigare för honom. Vidare skulle komplikationer kunna uppstå i de fall när skadeståndet har bestämts som en kombination av dessa ersättningsformer. En möjlighet till omprövning vid väsentligt ändrade förhållanden bör därför gälla också när skadeståndet har fastställts som ett engångsbelopp. En omprövning bör dock i detta fall kunna ske endast i höjande riktning. Den skadelidande bör givetvis inte löpa någon risk att behöva betala tillbaka ett redan uppburet och kanske också förbrukat belopp.

Som framgår av det sagda innebär inte den omprövningsmöjlighet som jag nu har förordat att varje inträffad förändring i de förhållanden som har legat till grund för skadeståndets bestämmande skall kunna leda till en ändring av det fastställda skadeståndet. En förutsättning för omprövning bör vara att förhållandena förändras i väsentlig grad. På grund härav kan det finnas anledning att, när den framtida utvecklingen ter sig osäker vid tidpunkten för skadeståndets bestämmande, fastställa en viss säkerhetsmarginal för sådana framtida förändringar som inte kan anses vara väsentliga.

Bestämmelserna i 5 kap. 5 § skadeståndslagen ändrades 2002 så att rätten till omprövning av skadestånd vid väsentligt ändrade förhållanden utvidgades till att gälla inte bara ersättning för inkomstförlust och förlust av underhåll utan även ersättning för kostnader och ideell skada. I förarbetena (prop. 2000/01:68 s. 38 f.) anfördes följande.

Enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen kan skadestånd för inkomstförlust och förlust av underhåll omprövas om de förhållanden som har legat till grund för bestämmandet av ersättningen har ändrats väsentligt. Kommittén föreslår att bestämmelsens tillämpningsområde utvidgas till att avse även skadestånd för kostnader och för ideell skada vid personskada. Enligt kommittén har det i den praktiska skaderegleringen visat sig vara en brist att en omprövningsmöjlighet saknas för dessa ersättningsposter. När omprövningsmöjligheten infördes för inkomstförlust och förlust av underhåll antogs det inte finnas något motsvarande behov för andra ersättningsposter. Enligt kommittén

visade sig detta antagande dock vara oriktigt; till detta bidrog att försäkringsbolagen upphörde med en tidigare praxis att ibland medge omprövning trots att de inte var skyldiga till det. Bolagen motiverade detta bl.a. med att riksdagen genom att införa en omprövningsmöjlighet för vissa ersättningsposter tagit ställning emot en sådan möjlighet i övrigt.

Som skäl för en utvidgad omprövningsmöjlighet enligt kommitténs förslag kan anföras samma argument som för den redan lagreglerade möjligheten till omprövning, dvs. att skadestånd skall bestämmas så att den skadelidande så långt det är möjligt blir kompenserad för de följder som han eller hon har drabbats av genom skadan. Principen kan visserligen inte upprätthållas fullt ut efter det att skadeståndet har fastställts, men starka skäl talar för en möjlighet till omprövning när utvecklingen har gått i en helt annan riktning än man antog när skadeståndet bestämdes.

Ett alternativ till en möjlighet till omprövning är att vänta med den slutliga prövningen för att på så sätt se till att kompensationen blir så riktig som möjligt. Om skadeståndsfrågan prövas i domstol, kan domstolen därvid förbehålla den skadelidande rätt att återkomma med sitt ersättningskrav när skadeläget bättre kan överblickas. Det finns emellertid nackdelar med att skjuta upp den slutliga prövningen på det sättet, främst att den skadelidande får leva under stor osäkerhet. Ett sätt att minska osäkerheten kan vara att fastställa en tidsbegränsad livränta som får gälla fram till den slutliga prövningen. Denna metod lämpar sig dock mindre väl när det gäller ersättning för ideell skada, eftersom sådan ersättning regelmässigt bestäms till ett engångsbelopp. Metoden att helt eller delvis skjuta på den slutliga prövningen förutsätter vidare att man vet - eller i vart fall kan anta - att den framtida utvecklingen är osäker. Sådan kännedom föreligger inte alltid. Om skadan utvecklas på ett sätt som man inte kunnat förutse, återstår - om det inte finns en möjlighet till omprövning - endast att försöka angripa domen eller uppgörelsen genom resning respektive tillämpning av 36 § avtalslagen. Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att detta inte är tillfredsställande.

En utvidgning av möjligheten till omprövning även till ersättning för kostnader och ideell skada skulle innebära en möjlighet till korrigerande i de fall där domstolarna på ett tidigt stadium gör bedömningar av hur en skada kommer att utvecklas. Sådana bedömningar kan ofta bli aktuella vid ersättning för sveda och värk, framför allt när en skadeståndstalan förs i samband med ett brottmål. Särskilt besvärligt kan det vara när brottsoffret har drabbats av psykiska besvär till följd av brottet. Det kan då dröja länge innan omfattningen av besvären kan bedömas med säkerhet. Som kommittén framhåller vore det i sådana fall en olycklig ordning om domstolen skulle behöva hänvisa den skadelidande att återkomma med sitt krav i en separat process. En bättre lösning är att domstolen, med utgångspunkt från den kännedom som finns, kan bestämma ersättningen och att den skadelidande, om en väsentlig förändring av förhållandena inträder, har möjlighet att påkalla omprövning av skadeståndet.

Några remissinstanser framhåller vikten av att skaderegleringen avslutas så snabbt som möjligt, varvid det också betonas att försäkringsbolagen inte bör tvingas att göra reservavsättningar för eventuella ytterligare ersättningsanspråk. Enligt regeringens mening har dessa argument inte en sådan tyngd att de bör hindra att en möjlighet till omprövning införs. Det gäller särskilt som möjligheten är avsedd endast för undantagsfall. Den nuvarande möjligheten till omprövning av inkomstförlust och förlust av underhåll synes inte heller ha gett upphov till några påtagliga problem.

Regeringen anser alltså att möjligheten till omprövning bör utvidgas till att avse även ersättning för kostnader och ideell skada vid personskada. I enlighet med kommitténs förslag bör det av den aktuella bestämmelsen tydligt framgå att den är tillämplig också när skadestånd tidigare har bedömts över huvud taget inte kunna betalas.

Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att det inte bör införas någon möjlighet till omprövning av skadestånd på grund av ändrade förhållanden på den skadeståndsskyldiges sida.

I författningskommentaren till 2002 års ändringar anfördes följande (prop. 2000/01:68 s. 72 f.).

Enligt första stycket kan efter ändringen skadestånd för kostnader och ideell skada vid personskada omprövas på samma sätt som tidigare har gällt enbart beträffande inkomstförlust och förlust av underhåll. Liksom i de senare fallen är en förutsättning att det har inträtt en väsentlig förändring i de förhållanden som enligt bestämmelserna i 5 kap. har legat till grund för skadeståndets bestämmande. Vad som tidigare sagts om hur denna förutsättning skall tolkas gäller alltså (se prop. 1975:12 s. 170 f.). För de nya ersättningsposterna tillkommer dock vissa särskilda frågor.

Kravet på att de förhållanden som har legat till grund för bedömningen skall ha ändrats väsentligt innebär att omprövning kan komma i fråga endast mera sällan. Vad som främst åsyftas är fall där den skadelidandes hälsotillstånd i betydande grad har kommit att avvika från vad man föreställde sig när skadeståndet fastställdes. Skillnaden mellan antagen och faktisk skada bör vara så markant att det framstår som angeläget att en ny prövning kommer till stånd. Väsentlighetsrekvisitet knyter an till den förändring som skall ha skett i fråga om de förhållanden som har legat till grund för bedömningen av skadestandsfrågan och således inte i första hand till den skillnad i ersättning som kan bli följden av de ändrade förhållandena.

En förutsättning för att omprövning skall ske är att ändringen inte har kunnat förutses vid den första prövningen. Sådana ändringar i t.ex. den skadelidandes hälsotillstånd som kan förutses redan vid den första prövningen skall påverka det ursprungliga skadeståndet. Att prognosen allmänt sett har varit osäker bör dock inte i sig utesluta omprövning.

Beträffande ersättning för fysiskt och psykiskt lidande av övergående natur (sveda och värk) är utrymmet för omprövning i regel mycket begränsat. Denna ersättning bestäms ju i de flesta fall när den akuta sjuktiden har gått till ända. Det förekommer emellertid - inte minst vid psykisk skada - att ersättningen fastställs på ett tidigare stadium. Då är omprövning möjlig, om det framkommer att avgörandet grundar sig på antaganden om en framtida utveckling som senare visar sig vara felaktiga. Även i övrigt kan finnas fördröjda effekter av en skadehändelse som motiverar en omprövning av ersättningen för sveda och värk.

Omprövning vid ideell skada torde dock ha störst betydelse när det gäller ersättning för fysiskt och psykiskt lidande av bestående art (lyte eller annat stadigvarande men). Det ligger då i sakens natur att omprövning endast kan komma i fråga när förändringen är bestående. Vad däremot beträffar ersättning för kostnader krävs i och för sig inte att förändringen är bestående. I praktiken torde dock en förändring av de förhållanden som har legat till grund för skadeståndet i dessa avseenden sällan vara väsentlig, om den inte samtidigt är bestående.

Som utgångspunkt gäller att den skadelidande har att styrka att det skett en sådan förändring av förhållandena som här avses för att en ny prövning skall ske.

Ersättning för kostnader och ideell skada bestäms som regel i form av kapitalbelopp. I sådana fall får omprövningen inte leda till att ersättningen sänks. I den mån det förekommer att sådan ersättning fastställs i form av livränta kan omprövning emellertid ske också till den skadelidandes nackdel. Om det t.ex. framkommer att den skadelidandes hälsotillstånd har blivit betydligt bättre än vad man hade antagit när skadeståndet bestämdes och skadan därför inte alls har medfört de kostnader som man då räknat med, kan en anpassning av livräntan till de nya förhållandena vara möjlig. Syftet med bestämmelsen är dock i första hand att göra det möjligt att korrigera ett skadestånd som mot bakgrund av de förändrade förhållandena har blivit alldeles för lågt.

I den mån den skadelidande tillerkänns ytterligare ersättning, bör denna bestämmas med hänsyn till den ersättningsnivå som gäller då tilläggsersättningen fastställs. Detta följer av allmänna skadeståndsrättsliga principer. Ersättning som tidigare betalats som engångsbelopp får räknas om med hänsyn till rådande penningvärde (jfr rättsfallet NJA 1993 s. 192).

Bestämmelsen medger inte omprövning på grund av ändrade förhållanden på den skadeståndsskyldiges sida. Om anledning till omprövning väl föreligger på grund av ändring i den skadelidandes förhållanden, skall dock vid prövningen hänsyn tas även till den skadeståndsskyldiges förhållanden (se prop. 1975:12 s. 216).

Före 2002 års ändringar tillämpades i skaderegleringen den s.k. ABC-modellen när ersättning för kostnader och olägenheter bestämdes. Enligt den modellen

ersattes kostnadsrisker. En konsekvens av att omprövningsrätten utvidgades till att omfatta ersättning för kostnader – i kombination med att ABC-modellen avskaffades – framgår av följande yttrande av APN.

APN 3–2004: I ett ärende där ersättningen beräknades enligt skadeståndslagen i dess lydelse den 1 januari 2002 fann nämnden att några kostnader utöver dem bolaget ersatt inte borde utgå. NN hade angett att hon under förfluten tid haft merkostnader för vård och medicin som hon fått ersättning för från bolaget. NN hade även angett att det förelåg risk för att vissa kostnader kunde uppstå i framtiden för sjukgymnastik och värkmedicin. Nämnden konstaterade att efter de ändringar i skadeståndslagen som trädde i kraft 2002 kostnadsrisker skulle ersättas under ersättningsposten kostnader. Rätten till omprövning enligt 5:5 SkL hade utvidgats till att gälla även ersättning för kostnader. Det var därmed inte längre motiverat att ge särskild ersättning för ospecificerade kostnadsrisker. Risk för nödvändiga och skadebetingade merkostnader borde ersättas om utredningen i ärendet gav tillräckligt stöd för att kostnaderna skulle uppkomma inom en nära framtid. Med hänsyn till rätten till omprövning måste också noga anges vilka kostnader som avsågs. I detta fall syntes det inte föreligga några ersättningsbara kostnader utöver de som redan var ersatta av bolaget. Någon ytterligare ersättning för kostnader borde således inte utgå.

Skaderegleringspraxis

Arbetsgruppen har inhämtat följande uppgifter om nämndernas och bolagens praxis efter lagändringen 2002 i fråga om förbehåll vid sidan av den lagstadgade rätten till omprövning.

Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd

Bland AP-nämndens ärenden under åren 2004–2019 har arbetsgruppen funnit 65 ärenden där frågor om förbehåll har prövats. I ett fall aktualiserades frågan av den skadelidande, i 18 fall av nämnden och i 26 fall av bolaget. I övriga fall framgår det inte av nämndens yttrande hur frågan aktualiserades.

I tio fall gällde det ögonskador, där det i åtta fall fanns risk för omoperation, i ett fall behövdes uppföljning och i ett fall förutsågs att det kunde visa sig att skadebesvären i framtiden hindrade arbete som skulle ha varit aktuellt om NN inte hade skadats. I samtliga fall förordade nämnden att förbehåll skulle lämnas.

I ett antal fall – utöver de nämnda fallen med ögonskada – har nämnden förordat förbehåll med hänsyn till risk för framtida operation. Det har då varit fråga om bl.a. protesoperation i axel, ny knäoperation (fyra fall; i ett av dem preciserades förbehållet till ersättning för ev. akuttid), steloperation i handled (två fall), höftoperation (sex fall), fotledsoperation (två fall), plattextraktion hand resp. knä (två fall).

Nämnden har i flera fall förordat – eller godtagit bolagets förslag om – förbehåll för försämringsrisk p.g.a. caputnekros, artros, spontanfraktur och ev. tandbehandling.

I ett fall, som gällde risk för tillväxtstörning, anförde nämnden följande. ”Denna försämringsrisk synes inte vara invägd i bolagets invaliditetsbedömning. Med hänsyn härtill bör NN förbehållas rätten att återkomma till bolaget för omprövning av ersättningen för [...] – utöver den omprövningsrätt som föreligger enligt 5 kap. 5 § SkL.”

I ett annat fall, som gällde en höftskada, anförde nämnden följande: ”Det framgår att NN har problem att gå i trappor och känner oro för att i framtiden vara tvungen att flytta [. Därför] förbehålls hon möjligheten att få ärendet prövat på nytt i fråga om [...] om hennes nuvarande boendesituation skulle förändras.”

I två fall fann nämnden att, för den händelse NN skulle återgå i arbete, NN borde förbehållas rätten att återkomma vad gällde anspänning i arbete. I några andra fall där det förutsågs att den skadelidande skulle kunna återgå i arbete godtog nämnden förbehåll utan begränsning till ersättning för anspänning i arbete. Det finns också fall där förbehåll har motiverats med risk för framtida arbetsoförmåga.

Det fall där den skadelidande begärde förbehåll gällde försämring av fotbesvär. Nämnden fann – med hänvisning till 5 kap. 5 § skadeståndslagen – att något förbehåll inte borde lämnas. Andra fall där nämnden har avstyrkt förbehåll med hänvisning till 5 kap. 5 § skadeståndslagen har gällt knäskada (försämring inom tio år), höftledsfraktur, armbågsskada, utebliven förbättring efter operation av axel, framtida operation av ögonbryn, utebliven förbättring efter operation av axel och ben, utebliven förbättring efter operation av knä.

Trafikskadenämnden

Arbetsgruppen har gått igenom TSN:s avgöranden under åren 2014–2019 och har funnit 339 yttranden där frågor om förbehåll har tagits upp. I de flesta fallen aktualiserades frågan av nämnden, men i ett nittiotal fall av bolaget och i knappt fyrtio fall av den skadelidande.

I 36 fall har nämnden avstyrkt förbehåll. Fallen har handlat om bl.a. samband, skada eller besvär i olika kroppsdelar, psykiska besvär, försämringsrisk, framtida arbetsoförmåga, ev. arbete efter 65 år, inkomstförlust, kostnad för god man och sjukgymnastik,

I ett åttiotal fall har nämnden förordat förbehåll om att den skadelidande skulle få ärendet omprövat efter en framtida operation. Artrosrisk har motiverat förbehåll i mer än 60 fall.

I mer än 50 fall har nämnden uttalat att den skadelidande borde förbehållas rätt att få ärendet prövat på nytt med avseende på ersättning för anspänning i arbete, om den skadelidande varaktigt skulle komma i arbete. Om dessa fall kan följande sägas.

TSN har fastställt tabeller som tillämpas då invaliditetsersättningen bestäms. Det finns tre tabeller. Mentabell 1 avser skadelidande som efter skadan har återgått i arbete. Ersättningen omfattar invaliditetsersättning samt ersättning för anspänning i daglig livsföring och i arbete/studier. Mentabell 2 avser skadelidande som inte arbetar efter skadan. Ersättningen omfattar invaliditetsersättning samt ersättning för anspänning i daglig livsföring. Mentabell 3 avser enbart ersättning för anspänning i arbete. Tabellen används då den skadelidande har kunnat återgå i arbete minst 25 procent efter det att ersättning har lämnats enligt mentabell 2 för invaliditet och anspänning i daglig livsföring.

I Ersättning vid personskada, IFU 2019, behandlas på s. 267 TSN:s praxis vid valet mellan mentabellerna. Där uttalas bl.a. följande. ”Om det av

nämndpromemorian framgår att den skadade inte är i arbete eller studerar bör nämnden förordna ersättning enligt mentabell 2. I dessa fall bör nämnden dock ge ett förbehåll där det ska framgå att den skadade har rätt att återkomma till nämnden om hon eller han senare återgår i arbete eller studier. Ersättning bör då lämnas enligt mentabell 3 från och med den dag återgången har skett.” Det framgår inte att nämnden tillämpar väsentlighetsrekvisitet.

I knappt 20 fall har nämnden uttalat att den skadelidande borde förbehållas rätt att få ärendet prövat på nytt, om skadebesvären i framtiden hindrar arbete.

Nämnden har vidare i ett femtiotal fall rekommenderat rätt till omprövning vid försämring, ibland preciserat till ”skadebetingad försämring”, ”medicinsk försämring” eller ”väsentlig medicinsk försämring”.

Det finns också fall där nämnden har förordat förbehåll för den händelse en anställning, t.ex. en lönebidragsanställning, inte skulle förlängas eller om det skulle uppkomma kostnader som inte täcktes av socialförmåner, t.ex. handikappersättning, ev. därför att förmånerna skulle försämrats.

Några gånger har nämnden förespråkat förbehåll med hänvisning till framtida utredning i något visst hänseende.

I enskilda fall har nämnden rekommenderat förbehåll i mer speciella situationer, t.ex.

- * förlossningshinder
- * infektionsrecidiv
- * kvarstående smärtproblem
- * patientskada för det fall att Patientskadenämnden inte prövar frågorna
- * proteslossning
- * psykiska besvär
- * tandbehandlingar som inte ersätts genom arbetsskadeförsäkringen
- * ögonbesvär när ögonskadegarantin inte har varit tillämplig
- * ersättning för ärr inom fem år från det att nämnden har yttrat sig slutligt i ärendet; i ett annat fall rätt att återkomma med foton inom tre år räknat från nämndens yttrande
- * slitage av hus
- * merkostnader för god man, om hustrun inte längre kan hjälpa den skadelidande
- * om inkomster som assistent åt hustrun upphör

Några gånger har nämnden preciserat förbehållet så att det ska gälla vid väsentlig förändring. Oftast har nämnden dock inte ställt upp något väsentlighetskrav.

Försäkringsbolagen

Några försäkringsbolag har lämnat följande uppgifter.

Bolagen lämnar efter lagändringen 2002 förbehåll endast i undantagsfall. Det kan röra sig om fall då medicinsk rådgivare har rekommenderat förbehåll för en viss

typ av skada, där bolaget bedömer att det är av värde att lämna förbehåll för att undvika framtida komplikationer. Ofta handlar det om en förväntad risk för försämring med anledning t.ex. av artros, ny operation, epilepsi.

Om förbehåll inte har lämnats, tillämpas inte väsentlighetskravet enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen när en tidigare behandlad skada föranleder en ny operation. Vid t.ex. tillkommande artros som kräver operation ses det som recidiv av grundskadan.

Överväganden

Metoder att möta förändringsrisker

Vid sidan av en tillämpning av 5 kap. 5 § skadeståndslagen har olika metoder använts för att komma till rätta med de problem i skaderegleringen som föranleds av att det finns en risk för att förhållandena kommer att ändras så att det påverkar den slutliga förlustens storlek. Kommittén om ideell skada redovisade i sitt slutbetänkande (SOU 1995:33 s. 399) följande överväganden om metoder att behandla förändringsrisker (synpunkterna återkommer i prop. 2000/01:68).

Alternativet att bestämma en tidsbegränsad livränta som får gälla några år tills ersättningsfrågan avgörs slutligt, vilket alternativ förordas i förarbetena till 1975 års personskadereform när det gäller ersättning för framtida inkomstförlust, passar inte särskilt bra vid bestämmande av ersättning för ideell skada. Som tidigare nämnts brukar sådan ersättning regleras med engångsbelopp. I vissa fall, t.ex. när ersättning skall bestämmas till en skadelidande som är långvarigt medvetlös, kan en sådan metod dock vara lämplig.

En utväg som inte sällan tillgrips när det finns en beaktansvärd risk för senare komplikationer är att fastställa ersättningen med en viss marginal för denna risk. Om risken går att täcka med försäkring – såsom ögonskadeförsäkringen – kan ersättningsmarginalen bestämmas så att den motsvarar försäkringspremien. Står någon försäkringsmöjlighet inte till buds, är emellertid ”riskersättning” av detta slag enligt vår mening i allmänhet inte någon särskilt lyckad lösning. Denna ersättning kan knappast bli så stor att den täcker hela skadan i fall då risken förverkligas; i så fall skulle de flesta skadelidande, för vilka risken inte inträffar, bli överkompenserade. Det innebär emellertid i sin tur att de som faktiskt drabbas av senare komplikationer inte får full ersättning för dessa. En bättre lösning är därför att man från början ersätter endast den skada som faktiskt har uppkommit men att den skadelidande förbehålls rätt att begära ytterligare ersättning för det fall att de riskerade komplikationerna senare tillstöter.

Att lämna förbehåll är alltså en metod bland flera att lösa problem som är förknippade med förändringsrisker. Arbetsgruppen instämmer i de bedömningar som Kommittén om ideell skada gjorde. I vissa situationer kan andra metoder vara mer ändamålsenliga än förbehåll.

En möjlighet som kommittén diskuterade är att från början bestämma ersättningen med viss marginal så att en försämringsrisk blir kompenserad. Denna metod anvisas i lagens förarbeten för sådana fall där den förutsedda försämringen bedöms inte vara väsentlig. Som kommittén påpekade leder metoden dock i de flesta fall till antingen överkompensation eller underkompensation. Metoden träffar rätt bara när risken kan försäkras. Typexemplet är ögonskadegarantin. I andra fall kan metoden inte rekommenderas.

En annan möjlighet är att vänta med den slutliga prövningen till dess att skadans omfattning kan bedömas med någon säkerhet. Om denna möjlighet sägs i

förarbetena till 2002 år ändringar bland annat följande. Det finns nackdelar med att skjuta upp den slutliga prövningen på det sättet, främst att den skadelidande får leva i osäkerhet under en tid. Ett sätt att minska osäkerheten kan vara att fastställa en tidsbegränsad livränta som får gälla fram till den slutliga prövningen. Denna metod lämpar sig dock mindre väl när det gäller ersättning för ideell skada, eftersom sådan ersättning regelmässigt bestäms till ett engångsbelopp. Enligt arbetsgruppens mening bör den slutliga prövningen inte skjutas upp om det dröjer någon längre tid innan skadans omfattning kan bedömas.

De nu behandlade metoderna har alltså sina nackdelar. Det bör därför finnas utrymme för att använda förbehåll, om den lagstadgade rätten till omprövning anses vara otillräcklig.

Får nämnderna rekommendera förbehåll?

Efter lagändringen 2002 gäller skadeståndslagens bestämmelser om omprövning alla ersättningslag. Därmed har lagstiftaren heltäckande reglerat den skadelidandes rätt till omprövning vid ändrade förhållanden. Omprövningsrätten är reglerad för alla skadeföljder vid personskada. Den praxis rörande förbehåll som har redovisats i det föregående är sparsam och vag i konturerna. Den kan inte anses ge uttryck för någon sedvanerätt. Det finns därmed inte utrymme för nämnderna att driva linjen att bolagen skulle vara skyldiga att lämna förbehåll i någon situation.

Sedan ett väsentlighetsrekvisit har införts i skadeståndslagen över hela linjen, ger lagen inte utrymme för att förbehåll lämnas i syfte att kravet på väsentlighet ska tas bort.

Trots lagändringarna 2002 har bolagen inte upphört att lämna förbehåll, låt vara att det förefaller ske med större restriktivitet än tidigare. Det är fråga om dispositiva lagregler och de hindrar inte att bolagen lämnar förbehåll som går längre än lagen. Men skaderegleringen ska uppfylla god försäkringsstandard, vilket får anses innebära att bolagen har ett ansvar för att de skadelidandes rätt enligt lagen tillgodoses och att försäkringstagarna behandlas lika.

Frågan är då om det finns någon anledning att alls lämna förbehåll vid skaderegleringen. Att bolagen faktiskt gör det talar för att förbehåll ibland kan vara motiverade. För nämndernas del blir situationen den att de inte kan hävda att bolagen någon gång skulle vara skyldiga att lämna förbehåll. Däremot borde det vara i sin ordning att nämnderna rekommenderar bolagen att lämna förbehåll när det är motiverat. För att nämnderna ska fullgöra sin skyldighet att verka för en enhetlig och skälig skadereglering bör de följa en konsekvent praxis när de lämnar sådana rekommendationer.

Skäl för att lämna förbehåll

För de skadelidande är det värdefullt att de kan förutse hur deras ekonomiska villkor kommer att gestalta sig i framtiden om förhållandena ändras. Ett väl formulerat förbehåll kan ge en trygghet i det enskilda fallet som inte uppnås genom en hänvisning till de allmänna bestämmelserna i 5 kap. 5 § skadeståndslagen. Hur skadeståndslagen kommer att tillämpas i ett enskilt fall kan vara ovisst; såväl väsentlighetsrekvisitet som orsakssamband kan vara svårbedömda. Det saknas vägledande avgöranden om hur omprövningsreglerna ska tillämpas vid ideell skada.

För bolagen kan förbehåll vara ett användbart redskap i skaderegleringen. Även för bolagen är det en fördel om det finns precisa regler att tillämpa. Det gör skaderegleringen billigare och samverkan med kunderna kan underlättas.

Genom att lämna förbehåll kan ett bolag många gånger avsluta sitt ärende utan att skaderegleringen drar ut på tiden. Detta är en fördel även för den skadelidande.

I vilka situationer är förbehåll motiverade?

Ett typiskt fall där förbehåll har brukat lämnas är då skadan är sådan att det med stöd av en medicinsk rådgivares utlåtande kan förutses med stor säkerhet att en medicinsk behandling blir nödvändig i framtiden. Om en operation är nära förestående, kan det vara motiverat att vänta med slutregleringen tills resultatet av operationen föreligger. I andra fall, där operation eller annan medicinsk behandling kommer att behövas i en mer oviss framtid, kan det vara lämpligt att lämna ett förbehåll. Detta bör då preciseras så att en diskussion om väsentlighet eller orsakssamband kan undvikas.

Andra situationer där förbehåll förekommer är när en medicinsk rådgivare uttalar att skadan är sådan att det finns en risk för försämring. I nämndernas praxis finns fall där förbehåll har rekommenderats vid bl.a. artros, njursjukdom, hudsjukdom, tandbehandling, benskörhet och amputation. Även i sådana fall skulle ett motiv för att lämna förbehåll kunna vara den skadelidandes behov av trygghet. Men för att tryggheten ska bli större än vid en tillämpning av skadeståndslagen lär det vara nödvändigt att slopa kravet på väsentlighet. Då har man avlägsnat sig betänkligt långt från lagen och nämnderna bör inte rekommendera förbehåll i sådana situationer.

Förbehåll har i praxis lämnats avseende framtida kostnader för hemtjänst. Det kan då ha varit fråga om en situation där den skadelidande har haft hjälp av en anhörig och man har beaktat risken för att den anhöriga inte skulle fortsätta att lämna hjälpen. Om risken är överhängande, kan ett förbehåll vara motiverat. Men handlar det om en allmän risk i en oviss framtid, bör rätten till omprövning enligt 5 kap. 5 § skadeståndslagen vara tillräcklig.

Arbetsgruppen har ingen erinran mot TSN:s tidigare beskrivna praxis vid tillämpningen av mentabell 3. Enligt arbetsgruppens mening måste återgång i arbete minst 25 procent anses vara en väsentlig förändring.

Slutsatser

1. I 5 kap. 5 § skadeståndslagen finns en heltäckande reglering av den skadelidandes rätt till omprövning av ett fastställt skadestånd för personskada.
2. Försäkringsbolagen är inte skyldiga – på grund av sedvanerätt eller på någon annan grund – att lämna den skadelidande förbehåll om rätt till omprövning utöver vad som föreskrivs i skadeståndslagen.
3. Även efter lagändringen 2002 förekommer det i praktiken att försäkringsbolagen lämnar förbehåll och att nämnderna förordar förbehåll. Det är i sin ordning att nämnderna fortsätter att rekommendera bolagen att lämna förbehåll när det finns särskild anledning att gå längre än vad som föreskrivs i lagen.

Det anförda leder till följande svar på frågorna till arbetsgruppen.

Efter de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2002 gäller omprövningsrätten alla skadeföljder enligt 5 kap. skadeståndslagen. Väsentlighetsrekvisitet gäller över hela linjen. Rätten till omprövning omfattar därmed alla fall där nämnderna har brukat föreslå förbehåll. Nämnderna bör inte föreslå förbehåll i syfte att bolagen ska avstå från att tillämpa lagens väsentlighetsrekvisit. Det hindrar inte att det kan finnas fall utanför det lagreglerade området där det är motiverat att förbehåll lämnas.

I rapporten redovisar arbetsgruppen skaderegleringspraxis avseende förbehåll efter lagändringarna 2002. Gruppen konstaterar att förbehåll alltjämt lämnas på initiativ av såväl bolagen som nämnderna, men med större restriktivitet än tidigare.

Andra sätt att hantera risker för framtida försämringar i hälsotillståndet, t.ex. att lämna särskild ersättning för försämringsrisken eller att skjuta på slutregleringen, har nackdelar, men de kan ibland användas i stället för förbehåll så som arbetsgruppen beskriver i rapporten.

För arbetsgruppen

Ordförande

Sekreterare

Förslag till ny rutin för hantering av referatförslag och beslut om referat

I den tidigare versionen av nämndens arbetsordning framgick att det var ordföranden som beslutade i frågor om referat efter att ha hört tre av rådet utsedda personer. Av rådets arbetsordning framgår att det numera är rådet som beslutar om referat.

Mot den bakgrunden har kansliet tagit fram ett förslag till ny rutin för hantering av referatförslag och beslut om referat, se bilaga 2.1. Syftet med förslaget är att få till stånd en allsidig och välgrundad belysning samt en effektiv beslutandeprocess.

Förslag till beslut

Rådet beslutar i enlighet med förslaget till ny rutin för hantering av referatförslag och beslut om referat.

Till Trafikskadenämndens råd

Ny rutin för hantering av referatförslag och beslut om referat

1. Förslag om referat kan komma från en nämndledamot, från kansliet eller från det nämndsammansammanträde som har beslutat det aktuella yttrandet.
2. Kansliet föreslår en referattext som skickas till nämndens ordförande för synpunkter.
3. Kansliets referatansvariga inhämtar vice ordförandenas samt rådsledamöternas synpunkter på aktuella referatförslag inför nästa rådsmöte.
4. Den referatansvariga sammanställer förslag och synpunkter och skickar till rådsledamöterna i god tid före rådsmötet.
5. Bolagsledamöterna och konsumentrepresentanterna i rådet svarar för att synpunkter från andra nämndledamöter i den egna kategorin inhämtas.
6. Rådet diskuterar förslagen och beslutar om yttrandet ska refereras eller inte, och, i så fall, om huvuddragen i referattexten. Ett förslag kan också bordläggas om underlaget är otillräckligt för beslut. Beslut fattas med enkel majoritet.
7. När referatet är färdigt läggs det ut på hemsidan.

För kansliet

2020-09-17

Förslag till rådet att låta arbetsgruppen för inkomstförlustersättning i barnskadefall återuppta sitt arbete

Under nämndens tillämpning av barnschablonen har det visat sig finnas olika uppfattningar om hur samordning bör göras vid beräkningen av inkomstförlust under förfluten tid.

Rådet ledamöter har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på direktivet. Det har då framförts att även frågan hur samordning bör göras vid beräkning av inkomstförlust för framtiden i de fall där ett schabloniserat inkomstunderlag används bör utredas. Om den skadade kommit ut i någon form av arbete på hel- eller deltid, ska avräkning för framtiden göras med senast kända inkomst eller ska en eventuell karriäreffekt som skadad beaktas?

Förslag till beslut

Rådet beslutar att barnskadegruppen ska återuppta sitt arbete och utreda de frågeställningar som framgår av bilagan.

För kansliet

2020-09-17

Tilläggsdirektiv till arbetsgruppen för inkomstförlustersättning i barnskadefall

Trafikskadenämnden har tidigare haft en arbetsgrupp som har sett över ersättningarna för inkomstförlust i barnskadefall. Arbetsgruppen lämnade en slutrapport den 16 september 2016 som rådet antog den 26 september 2016.

Därefter har det vid nämndens tillämpning visat sig finnas olika uppfattningar om hur samordning bör göras vid beräkningen av inkomstförlust under förfluten tid i de fall där barnschablonen används. Ska den faktiska inkomsten som skadad avräknas från inkomstunderlaget eller ska en mer schabloniserad avräkning göras? Den avräkning som då förespråkas är att använda ett snitt av garantinivåerna för aktivitetsersättning inom åldersintervallen 19-24 år och 25-29 samt att för övriga åldersintervall avräkna ett belopp som motsvarar garantinivån för sjukersättning.

Det har också vid nämndens tillämpning visat sig finnas olika uppfattningar om hur samordning bör göras vid beräkning av inkomstförlust för framtiden i de fall där ett schabloniserat inkomstunderlag används. I Personskadekommiténs cirkulär, senast 2/2020, anges att vid beräkning av inkomstförlusten för framtiden ska avräkning göras med den skadades senast kända inkomst i varje åldersintervall. Om den skadade har kommit ut i arbete på hel- eller deltid kommer en löneutveckling ske i det arbetet. Det har framförts att en samordning med senast kända inkomst för samtliga åldersintervall medför en överkompensation i en sådan situation.

Barnskadegruppen ska utreda hur samordning bör göras för förfluten tid i de fall där barnschablonen används och hur samordning bör göras för framtiden i de fall där ett schabloniserat inkomstunderlag används. Den kan också ta upp andra frågor av intresse inom området.

För trafikskadenämndens råd

Ordförande

Till Trafikskadenämndens råd

- 1. Organisationer som kan nominera representanter för konsumenterna samt antal och fördelning av konsumentrepresentanter och**
- 2. Antalet vice ordförande**

Enligt reglementet beslutar rådet om antalet vice ordförande och antalet representanter för konsumenterna, vilka organisationer som kan nominera konsumentrepresentanter och fördelningen mellan organisationerna av dessa representanter.

Enligt reglementet får det finnas maximalt 70 ledamöter i nämnden.

I dag finns det 14 vice ordförande i nämnden och 22 konsumentrepresentanter, fördelat enligt följande:

- LO 9 st
- SACO 6 st
- TCO 6 st
- Företagarna 1 st

Företagarna har anmält att de för nu aktuell förordnandetid 2021 – 2022 avstår från att nominera någon representant för konsumenterna men att de gärna står kvar som en av organisationerna som kan nominera konsumentrepresentanter. Övriga organisationer har anmält intresse av att nominera samma antal konsumentrepresentanter som de har idag.

Kansliet föreslår att Företagarna under kommande förordnandetid står kvar som en av organisationerna som kan nominera konsumentrepresentanter till nämnden.

Enligt kansliets bedömning är det återstående antalet konsumentrepresentanter och vice ordförande tillräckligt för att klara utsättningen av ärenden för 2021 – 2022. Vice ordförandegruppen och organisationerna för konsumentrepresentanterna är vidtalade och har inte haft något att invända.

Förslag till beslut

Det föreslås att rådet för förordnandetiden 2021 – 2022 beslutar att

- LO, SACO, TCO och Företagarna kan nominera representanter för konsumenterna till nämnden,
- antalet vice ordförande och antalet representanter för konsumenterna fastställs till 14 respektive 21 stycken,
- fördelningen mellan organisationerna när det gäller antalet nämndledamöter är oförändrad med den skillnaden att Företagarna inte nominerar någon representant.

Bilaga:

Utdrag ur mejl från Företagarna

För kansliet

Utdrag ur mejl från Företagarna

Från: [REDACTED]
Skickat: den 25 augusti 2020 15:14
Till: [REDACTED]
Ämne: Företagarna

Hej Peter!

Företagarna avstår från att nominera någon till Trafikskadenämnden denna gång.

Med vänlig hälsning

[REDACTED]
[REDACTED]

www.foretagarna.se

[REDACTED] [REDACTED]

Besöksadress: Rådmansgatan 40

Postadress: 106 67 Stockholm

Till Trafikskadenämndens råd

Förslag till vice ordförande och konsumentrepresentanter i Trafikskadenämnden

Enligt Trafikskadenämndens reglemente är det rådet som lämnar ett förslag till Finansinspektionen på vice ordförande och representanter för konsumenterna.

Ordförandegruppen och konsumentrepresentanterna har för förordnandetiden 2021 – 2022 nominerat ledamöter enligt bilagor 5.1 – 5.4. Nomineringarna utgår från det antal och den fördelning som beslutats utifrån 6 § nämndens reglemente.

Förslag till beslut

För perioden 2021-2022 förordar rådet att Finansinspektionen förordnar de vice ordförande och representanter för konsumenterna som ledamotsgrupperna har föreslagit.

Bilagor

- 5.1 Nominering av vice ordförande
- 5.2 Nominering av representanter för konsumenterna från LO
- 5.3 Nominering av representanter för konsumenterna från SACO
- 5.4 Nominering av representanter för konsumenterna från TCO

För kansliet

**Nominering av vice ordförande till Trafikskadenämnden
2021 – 2022**

Ordförandegruppens förslag till nominering av vice ordförande

[Redacted text block containing 15 lines of blacked-out content]

För ordförandegruppen

[Redacted signature line]

**Nominering av representanter för konsumenterna till
Trafikskadenämnden 2021 – 2022**

LO:s förslag till nominering av konsumentrepresentanter

[Redacted text block containing 10 lines of information]

För LO:s räkning

[Redacted signature]

**Nominering av representanter för konsumenterna till
Trafikskadenämnden 2021 – 2022**

SACO:s förslag till nominering av konsumentrepresentanter

[Redacted text block]

För SACO:s räkning

[Redacted text block]

**Nominering av representanter för konsumenterna till
Trafikskadenämnden 2021 – 2022**

TCO:s förslag till nominering av konsumentrepresentanter

[REDACTED]

För TCO:s räkning

[REDACTED]

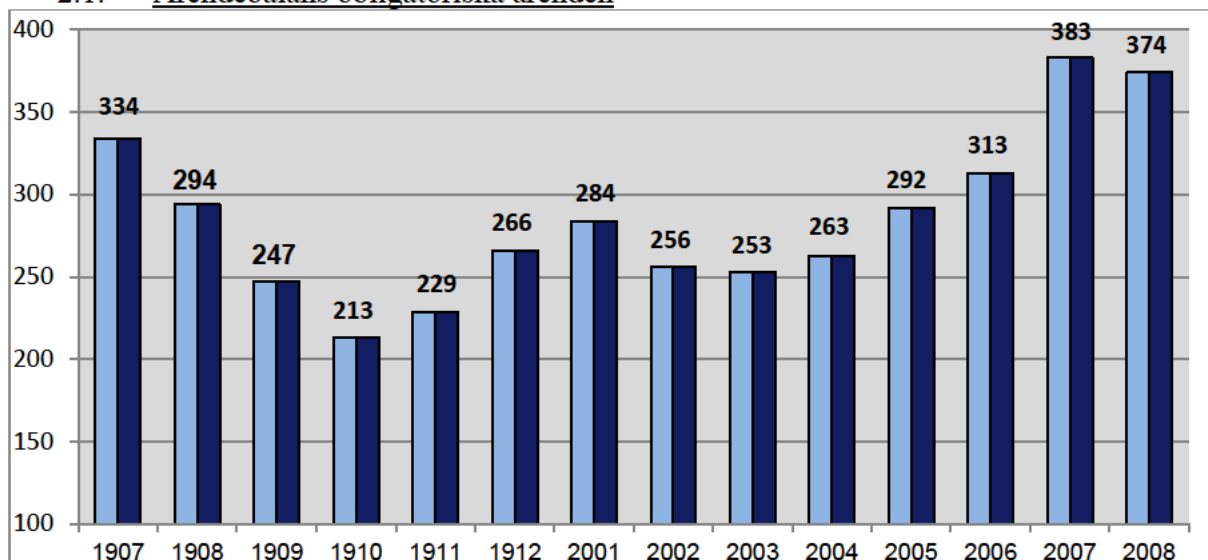
Information från kansliet till rådsmöte den 28 september 2020

1. Muntlig information hur situationen ser ut framöver för nämnden och dess kansli på grund av Coronaviruset.

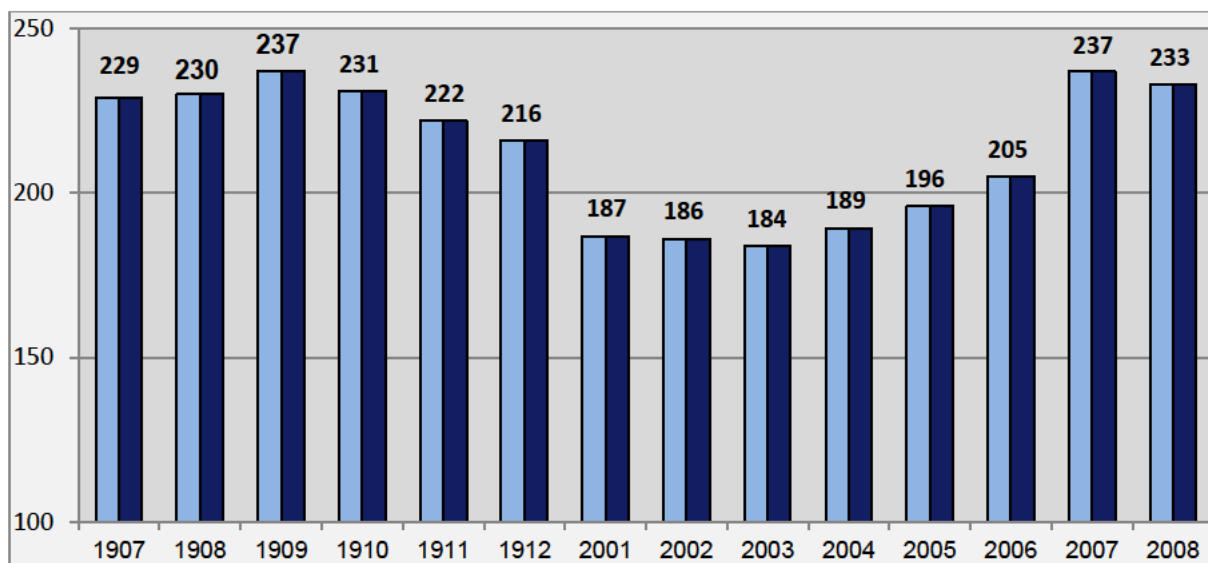
2. Statistik

Den totala inströmningen av ärenden under årets första åtta månader har ökat något i jämförelse med samma period föregående år, varav obligatoriska ärenden ökat med tolv procent och tvistlösningsärenden minskat med drygt 14 procent. Totalt har ärendeströmningen för denna period ökat med 2,5 procent. Ärendebalanserna för båda ärendetyper har ökat något under sommaren. De genomsnittliga hanteringstiderna är relativt stabila och ligger kring tre månader för obligatoriska ärenden och knappt fem månader för tvistlösningsärenden. Här nedan visas diagram över utvecklingen det senaste året för de båda ärendetyperna.

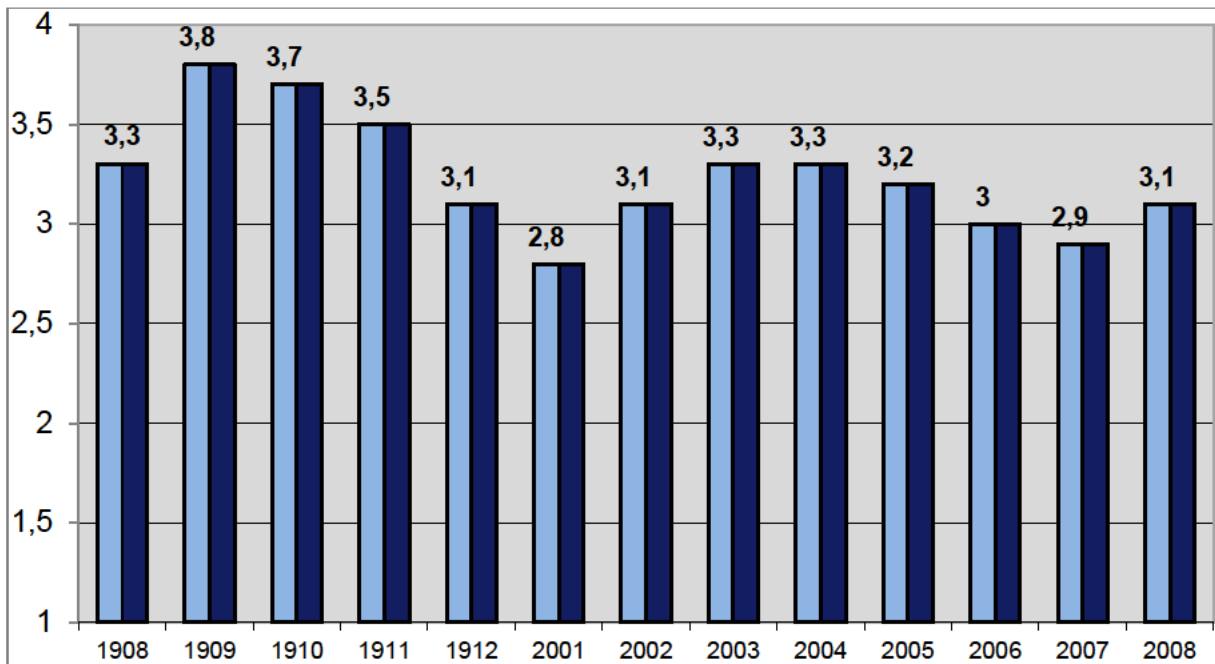
2.1. Ärendebalans obligatoriska ärenden

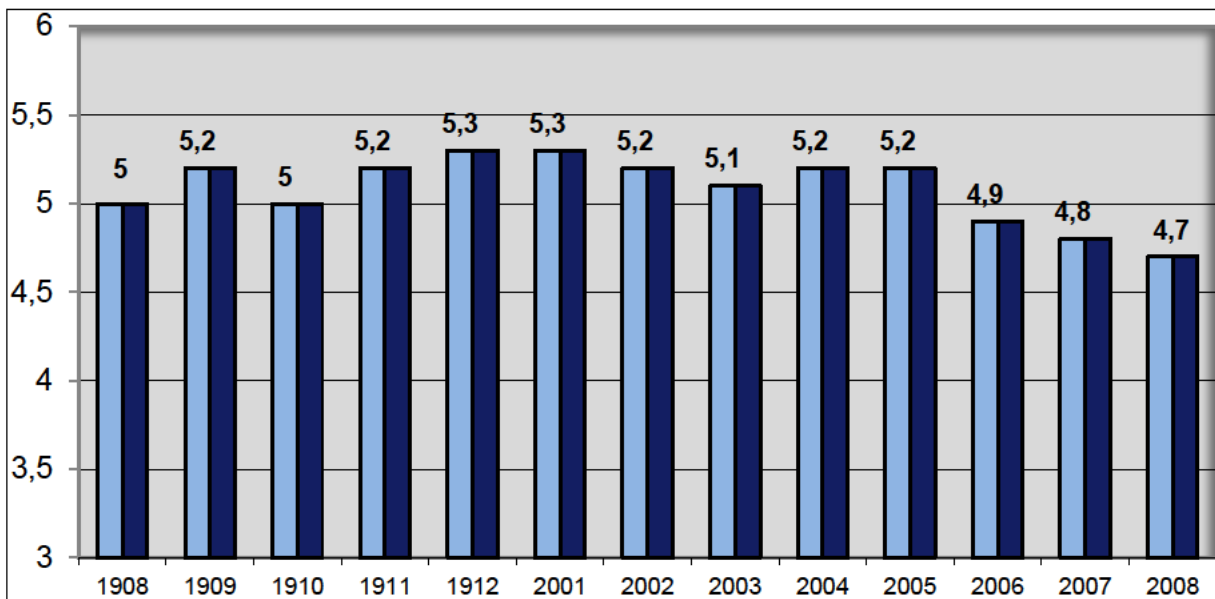
2.2. Ärendebalans tvistlösningsärenden

2.3 Hanteringstid obligatoriska ärenden (genomsnitt under de tre senaste månaderna)

2.3. Hanteringstid tvistlösningsärenden

3. Rekrytering

Vi har anställt en ny föredragande jurist, [REDACTED], som började sin anställning på kansliet den 17 augusti. Vi kan vidare glädjande meddela att [REDACTED], som tidigare arbetat som föredragande jurist, valt att komma tillbaka till kansliet i sin tidigare roll som föredragande jurist. Hon börjar den 5 oktober. Detta innebär att vi för närvarande inte planerar för någon ytterligare rekrytering.

4. Referat

Till rådmötet har kansliet via [REDACTED] tagit fram ett förslag till ny rutin om hantering av referat mm. Om rådet beslutar i enlighet med kansliets förslag kommer aktuella och kommande referatförslag att handläggas enligt denna rutin.

5. Beräkningsverktyg för förlust av tjänstepensionsavsättningar vid tidsbegränsad inkomstförlust

Vid förra rådmötet lämnades information om att kansliet hade gett [REDACTED] i uppdrag att ta fram ett beräkningsverktyg för att olika aktörer enklare ska kunna beräkna tjänstepensionsförlusten vid tidsbegränsad inkomstförlust.

[REDACTED] har nu tagit fram ett sådant verktyg som bolagens rådsrepresentanter tagit del av och inte haft något att invända mot. Beräkningsverktyget har nu lagts upp på nämndens hemsida.

Anvisningarna för tjänstepensionsförlust kommer till årsskiftet att kompletteras med exempel och förklaringar när kalkylen premieförlust bör användas och när man bör växla över till kalkylen som gäller vid förlust till 65 år.

6. Information om det digitala arbetet i nämnden och dess kansli

Arbetet med att följa kansliets digitaliseringsplan fortgår. Under maj och juni uppgraderades kansliets ärendehanteringssystem. Arbetet med att få in obligatoriska ärenden i portalen har gått in en testperiod i september. Ytterligare två projekt påbörjades under juni; att få till en funktion för förbättrad filuppladdning för ärenden i portalen och att bygga två vyer för användare. Dessa projekt kommer att pågå under hösten.

Arbetet med att även inkludera bolagens processer i kansliets digitalisering har påbörjats. Genom PSKs referensgrupp har kansliet fått en bild av hur långt respektive bolag har kommit med sin digitalisering av promemorior och akter. Innan sommaren påbörjades en kartläggning över vilka förutsättningar respektive bolag har att kunna leverera filer digitalt till nämnden. Detta kommer fortsätta under hösten.

Ett initialt möte för att påbörja ett samarbete med den interna grupp på SFA som arbetar med Hubben hölls i juni. Dessa kontakter kommer fortsätta under hösten.

7. Pågående och kommande arbetsgrupper (utöver de som rapporterar vid detta rådsmöte)

a. Pågående arbetsgrupper

- i. Missfall – arbetet pågår och gruppen kommer att presentera sitt förslag under hösten, troligen inför rådets novembermöte.

b. Beslutade arbetsgrupper – förslag till direktiv

- i. Merinvaliditet – arbetet med ett direktiv till arbetsgruppen pågår och rådets ledamöter kommer att beredas tillfälle att lämna synpunkter på förslaget innan det tas upp för beslut vid rådsmötet i november.
- ii. Temporär invaliditet – arbetet med ett direktiv till arbetsgruppen pågår. Då det skett ett byte av sekreterare i gruppen kommer det att ta viss tid för den nye sekreteraren att sätta sig in i frågan. Det kommer därför att dröja till efter årsskiftet tills ett förslag till direktiv är färdigt att presenteras för rådets ledamöter.

8. Uppräkning av ersättning för tandförlust

Från bolagshåll har det ställts en fråga hur uppräkning av ersättning för tandförlust för en skadad som är 15 år eller yngre ska hanteras. Mot den bakgrunden har [REDACTED] fått i uppdrag att se över frågan och presentera sitt förslag till hantering till rådsmötet i november.

9. Nytt systemstöd vid beräkning av pensionsförlust

Projektet med att ta fram ett nytt systemstöd för pensionsförlustberäkning har legat nere sedan i våras på grund av coronasituationen. Projektet, som i dagsläget inte bedöms vara affärskritiskt, kommer att återupptas när det åter är möjligt att ha regelbundna fysiska möten i huset med representanter för försäkringsbolagen. Detta medför att projektet kommer att bli försenat och det är i dagsläget svårt att lämna en målsättning när det är möjligt att kunna lansera en färdig tjänst.

10. Information från Svensk Försäkring

- Rådet har vid tidigare rådsmöten föreslagit Svensk Försäkring att se över de delar i det medicinska tabellverket som rör besvär med nedsatt sexualfunktion, eftersom det medicinska tabellverket skulle ses över i vissa andra delar.
- Kansliet har föreslagit att Svensk Försäkring ska se över frågan om kumulering närmare, framförallt i de situationer då läkare från flera specialiteter är inblandade.
- Svensk Försäkring (via PSK) har meddelat att det tagits fram ett förslag vad gäller besvär med nedsatt sexualfunktion som ska skickas ut på remiss, bl.a. till TSN. PSK har i dagarna lämnat ett svar på den av kansliet ställda frågan om kumulering, vilken kommer att skickas ut till rådsledamöterna och tas upp vid mötet i november. PSK håller även på att ta fram ett kumulationsverktyg som när det är färdigt kommer att läggas upp på Svensk Försäkrings hemsida.

